

Paulina Radzik

Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach
Wydział Ekonomii
Katedra Analiz i Prognozowania Rynku Pracy
paulina.radzik@edu.uekat.pl

WPLYW RZĄDOWEGO PROGRAMU „RODZINA 500+” NA WSPÓLCZYNNIK AKTYWNOŚCI ZAWODOWEJ KOBIET

Streszczenie: W artykule podjęto temat wpływu rządowego programu „Rodzina 500+” na rynek pracy. Uwaga została skupiona na aktywności zawodowej kobiet w ujęciu kwartalnym. Wykorzystane dane stanowiące podstawę przeprowadzonej analizy pochodzą z Głównego Urzędu Statystycznego. Celem artykułu jest próba wskazania wpływu rządowego programu „Rodzina 500+” na współczynnik aktywności zawodowej kobiet oraz kierunku zmian zachodzących współcześnie na rynku pracy w nawiązaniu do działań podejmowanych przez polski rząd. Dodatkowo wyjaśnione zostały zasady przyznawania środków pieniężnych w ramach programu „Rodzina 500+”. Podjęta została próba odpowiedzi na pytanie, czy zauważalny jest spadek aktywności zawodowej kobiet w związku z wprowadzeniem programu przyznającego świadczenia wychowawcze.

Słowa kluczowe: rynek pracy, bezrobocie, współczynnik aktywności zawodowej, świadczenia wychowawcze.

JEL Classification: H4, H53, J13.

Wprowadzenie

Współcześnie na całym świecie obserwowany jest trend przemian w zakresie funkcjonowania rodziny. Kierunek, tempo oraz charakter zmian związane są przede wszystkim z kulturą, religią, polityką, a także poziomem społeczno-gospodarczym danego państwa [Kwak, 2005, s. 56]. Uważa się, że niemożliwy jest powrót do tradycyjnego modelu rodziny, w którym to mężczyzna pracuje, a kobieta wychowuje dzieci i prowadzi gospodarstwo domowe. Jednym z powo-

dów zmian w omawianym obszarze jest coraz większa emancypacja kobiet i potrzeba ich samorealizacji [Szlendak, 2011, s. 7]. Dodatkowo w wielu krajach wysoko rozwiniętych od lat obserwuje się rosnący problem starzenia się społeczeństwa. Brak zastępowalności pokoleń wraz z wydłużającą się średnią życia w przyszłości mogą spowodować znaczne pogorszenie się jakości życia, zarówno ludzi starszych będących na emeryturze, jak i młodych osób w wieku produkcyjnym. Stąd też poszukuje się najskuteczniejszych sposobów motywowania rodzin do posiadania większej liczby dzieci. Bardzo popularny model 2+1, czyli dwoje rodziców plus jedno dziecko, nie poprawia sytuacji demograficznej. Receptą na tak trudną sytuację w Polsce ma być program „Rodzina 500+”. Niewątpliwie jest to najpoważniejszy program mający na celu poprawę sytuacji demograficznej w Polsce, jednak trudno obecnie stwierdzić, czy skutecznie pomoże w bardzo niekorzystnej sytuacji demograficznej kraju.

Pojawiają się liczne komentarze dotyczące wpływu wprowadzonego programu na kondycję rynku pracy. Przypuszcza się także, że w pewnym stopniu zniechęca on część kobiet i mężczyzn do podejmowania pracy, co może spowodować spadek ich aktywności oraz wzrost bezrobocia. Absolutnie nie ma nic złego w decyzji kobiet, które postanawiają poświęcić się wychowaniu dzieci i niepodjęciu pracy zawodowej. Nie można jednak nie zauważyć podstawowego problemu, jakim jest ich ewentualny powrót na rynek pracy w przyszłości, kiedy to dzieci będą już dorosłe. Brak doświadczenia, długa przerwa od pracy zawodowej mogą znacznie taki powrót utrudnić. Konieczne jest więc monitorowanie stanu rynku pracy i podejmowanie działań na rzecz wsparcia takich kobiet w przyszłości. Opisywany problem jest zupełnie niezbadany, ponieważ program został wprowadzony nieco ponad rok temu i nieustannie jest tematem licznych dyskusji. Pojawia się wiele spekulacji, szczególnie wśród polityków i ekonomistów, związanych z zasadnością wprowadzenia programu oraz możliwymi jego skutkami w przyszłości. W związku z zauważalnymi zmianami na polskim rynku pracy sformułowano hipotezę, która mówi, że wprowadzony rządowy program „Rodzina 500+” istotnie wpłynął na spadek współczynnika aktywności zawodowej wśród kobiet.

Podjęte rozważania na temat współczynnika aktywności zawodowej kobiet poparte zostały analizowaną literaturą, przede wszystkim pozycją *Szklany sufit i ruchome schody – kobiety na rynku pracy* [Gawrycka, Wasilczuk, Zwiech, 2007]. Niejednokrotnie zdarza się, że sytuacja kobiet na rynku pracy jest trudna, ponieważ natrafiają one na wiele barier. Występujące zjawiska w tym obszarze zostały syntetycznie ujęte przez wymienionych powyżej autorów. Natomiast szczegółowe kwestie dotyczące rządowego programu zostały zawarte w pozycji *Świadczenia rodzinne, 500+ i „za życiem”* [Ługiewicz, 2017].

Celem przeprowadzonego w artykule badania było określenie wpływu rządowego programu „Rodzina 500+” na współczynnik aktywności zawodowej kobiet. Przeanalizowany został współczynnik aktywności zawodowej kobiet w poszczególnych grupach wiekowych, zarówno w ujęciu całego kraju, jak i w podziale na poszczególne województwa. Dodatkowo wyznaczona została dynamika badanego współczynnika, która stała się podstawą do sformułowania wniosków końcowych. Dane z wszystkich czterech kwartałów pochodzą z Głównego Urzędu Statystycznego. Zakres czasowy obejmuje lata od 2013 do 2016 r.

1. Sytuacja kobiet na polskim rynku pracy

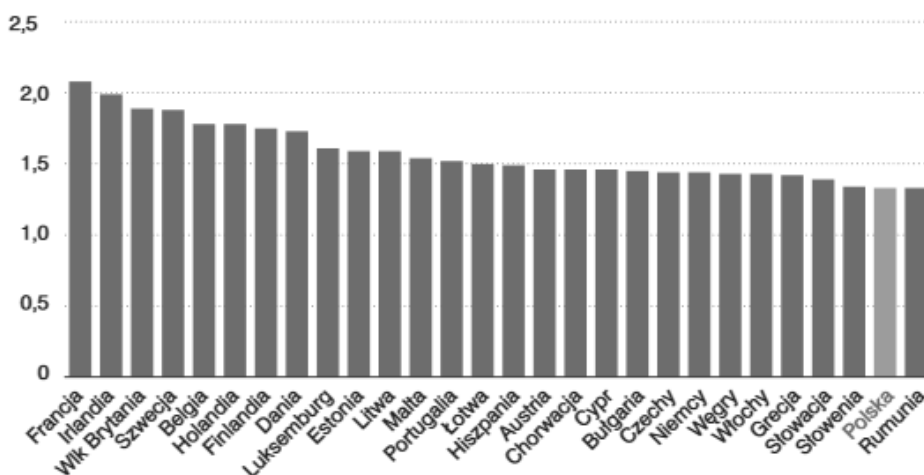
Polska niewątpliwie jest znaczącym partnerem i konkurentem na rynku europejskim, któremu niestety nieobce są problemy natury ekonomicznej, w tym także dotyczące bezpośrednio rynku pracy. Poprawia się jakość życia, co powoduje statystyczne wydłużanie się średniej długości życia mężczyzn i kobiet. Wynikiem tej tendencji wraz ze stosunkowo niewielką liczbą urodzeń jest zjawisko starzenia się społeczeństwa (rys. 1).

Rys. 1. Piramida wieku ludności w Polsce w 2016 r.

Źródło: [www 1].

Program „Rodzina 500+” funkcjonuje od roku, więc jest to zdecydowanie za krótko, aby uchwycić trend. Jeżeli jednak porówna się miesiąc do miesiąca 2015 i 2016 r., można zaobserwować trend, że w Polsce rodzi się coraz więcej dzieci. Przedstawiona powyżej piramida wieku doskonale obrazuje sytuację demograficzną polskiego społeczeństwa. Mężczyzn w Polsce do ok. 42. roku życia jest nieznacznie więcej, co może być wynikiem zwiększonej umieralności dziewczynek w wieku niemowlęcym i dziecięcym. Natomiast od 53. roku życia to kobiety dominują w strukturze liczby ludności, gdyż wśród panów występuje nadumieralność w głównej mierze z powodów zdrowotnych takich jak choroby cywilizacyjne, np. zawał, choroby nowotworowe. Obecnie bardzo poważnym problemem jest bardzo niski odsetek dzietności polskich kobiet, który przekłada się bezpośrednio na brak zastępowalności pokoleń [Rękas, 2013, s. 643].

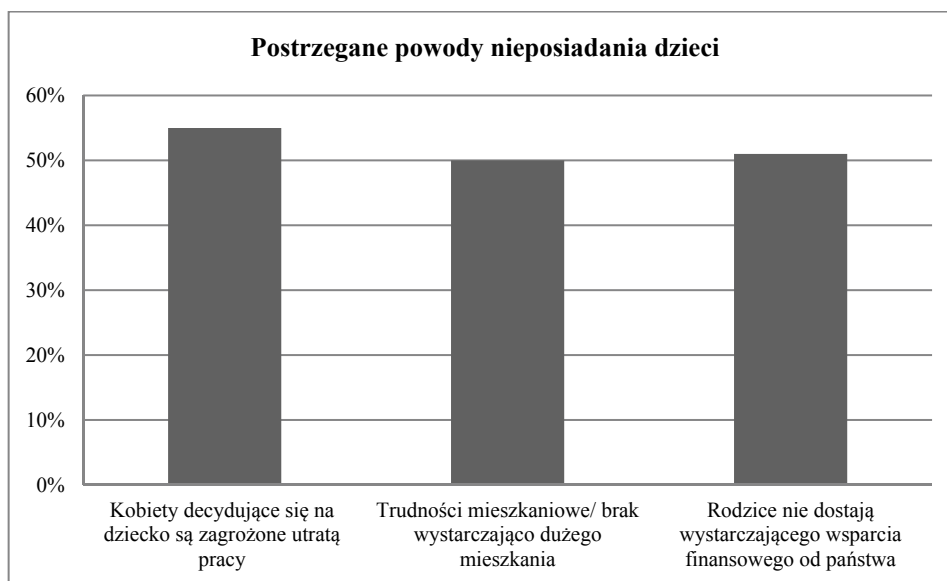

Rys. 2. Współczynnik dzietności w krajach UE w 2015 r.

Źródło: [www 2].

Polska w porównaniu z innymi państwami UE cechuje się jednym z najniższych wskaźników urodzeń. Od wielu już lat najwyższy wskaźnik obserwowany jest we Francji, Irlandii, Wielkiej Brytanii czy Szwecji. W tych krajach współczynnik dzietności bliski jest 2,0 i chociaż są to wyniki najkorzystniejsze w porównaniu z innymi państwami należącymi do UE, to nadal pozostają one poniżej wartości określonej jako prosta zastępowalność pokoleń, która wynosi 2,13-2,15.

Na rysunku 3 wskazano trzy podstawowe obawy Polek związane z posiadaniem dziecka według badania przeprowadzonego w 2015 r. przez fundację Warsaw Enterprise Institute.

Rys. 3. Postrzegane powody nieposiadania dzieci

Źródło: *Badanie postaw i przekonań...* [2015].

Problemy kobiet na polskim rynku pracy wynikają często z ich niemożności powrotu do pracy po urlopie macierzyńskim. Niejednokrotnie młode kobiety spotykają się z różnego rodzaju barierami już w momencie próby podjęcia pierwszej pracy, gdyż pracodawcy obawiają się, że w niedługim czasie zajądą one w ciąży i nie będą w pełni poświęcały się pracy. Choć oficjalnie nie mówi się o problemie dyskryminacji kobiet, to jednak zdarzają się przypadki, gdy awansowani lub przyjmowani do pracy są mężczyźni, mimo niższych kwalifikacji i kompetencji [Gawrycka, Wasilczuk, Zwiech, 2007, s. 29]. Segregacja oparta na płci związana jest zazwyczaj z pewną ideologią i uwarunkowaniami społecznymi oraz kulturowymi. Niewielki procent mężczyzn godzi się na pracę pod zwierzchnictwem kobiety, co więcej, to one same często niepewne swoich możliwości rezygnują z wyższych, lepiej płatnych stanowisk [Kinach, 2005, s. 161]. Sytuacja ta jednak się zmienia i chociaż nadal przeważająca część stanowisk wyższego szczebla zajmowana jest przez mężczyzn, to jak wynika z badań przeprowadzanych każdego roku przez firmę doradczą Grant Thornton International (Women in Business 2017), coraz więcej kobiet w Polsce z powodzeniem podejmuje pracę jako kierownik czy dyrektor generalny [www 3]. Wszystko to jednak wpływa na coraz powszechniejsze odkładanie decyzji o macierzyństwie. Obecnie w Polsce nastąpiło znaczne podwyższenie mediany wieku kobiet rodzących pierwsze dziecko. Według GUS w 2013 r. wynosiła ponad 27 lat, podczas

gdy w 2000 r. równo 24 lata. Bez wątplenia jest to efekt zmiany priorytetów i chęci zdobycia w pierwszej kolejności wykształcenia oraz dobrze płatnej pracy. Niestety tego typu decyzje negatywnie odbijają się na sytuacji demograficznej całego kraju.

2. Program „Rodzina 500+”

Narastające problemy demograficzne wielu wysoko rozwiniętych państw skłoniły do zastanowienia się nad sposobem funkcjonowania podstawowego zespołu wspólnoty życia, którym jest rodzina. Prawidłowo funkcjonująca jest bowiem najlepszym środowiskiem dla życia, wychowania i socjalizacji człowieka [Wolska-Długosz, 2015, s. 222]. Pomimo bardzo wielu zmian, jakie zachodzą w obrębie rodziny, to nadal odgrywa ona niebagatelną rolę w kształtowaniu osobowości dziecka. Realizowaniu tej funkcji skutecznie przeszkadzają narastające problemy, które dotyczą niejedną rodzinę. Poważnym zagrożeniem są wszelkiego rodzaju nałogi, które w konsekwencji prowadzą do zaostrzenia konfliktów i przemocy [Stradomska, Zoszak, 2016, s. 12]. Źródłem problemów może być niewystarczająca liczba środków finansowych, która mogłaby być przeznaczona na utrzymanie rodziny. Próbą poprawienia sytuacji polskich rodzin i zachęceniem do posiadania więcej niż jednego potomka jest rządowy program „Rodzina 500+”. Jest to prawo do świadczenia wychowawczego skierowane do rodziców oraz opiekunów dzieci poniżej 18. roku życia, przyjęte na podstawie ustawy mówiącej o pomocy państwa w kwestii wychowywania dzieci [Ługiewicz, 2017, s. 12]. Warunkiem koniecznym do otrzymania świadczenia jest posiadanie co najmniej dwójki dzieci. Środki pieniężne przyznawane są na drugie i każde kolejne dziecko, niezależnie od wysokości posiadanego dochodu. Tylko w przypadku trudnej sytuacji finansowej, tzn. kiedy na członka rodziny przypada mniej niż 800 zł netto dochodu, przyznawana jest kwota w wysokości 500 zł także na pierwsze dziecko (nawet wtedy, gdy jest ono jedynakiem). Wówczas, aby otrzymać świadczenie, swój niski dochód należy obligatoryjnie udokumentować.

W sytuacji, gdy w rodzinie jest dziecko niepełnosprawne, kryterium dochodowe jest zwiększone i sięga 1200 zł netto na osobę. Według raportu Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z programu „Rodzina 500+” do końca marca 2017 r. w skali kraju skorzystało ok. 3,9 miliona dzieci do 18 lat, co stanowi 57% wszystkich dzieci. Kwota, która trafiła do rodzin, to blisko 23 mld zł.

Największą liczbę dzieci objęto świadczeniem w województwach: mazowieckim, śląskim i wielkopolskim.

Program „Rodzina 500+” został wprowadzony jako pewnego rodzaju bodziec, zachęta do posiadania więcej niż jednego dziecka. Fatalna sytuacja demograficzna Polski stała się podstawą do rozważań i dociekań [www 4]. Coraz częściej zwraca się uwagę na to, że w przyszłości, gdy osoby będące teraz w wieku produkcyjnym przejdą na emeryturę, system emerytalny stanie się olbrzymim obciążeniem. Spowodowane będzie to bardzo niekorzystnym stosunkiem liczby osób, które pracują i płacą składki, do tych, które są przez nie utrzymywane [Dragan, 2011, s. 8]. Trudno jednoznacznie stwierdzić, czy faktycznie ów program będzie receptą na opisywany problem. Z całą pewnością jest to inicjatywa, której do tej pory w Polsce nie zrealizowano. Trudno więc porównywać i odwoływać się do wcześniejszych doświadczeń. Niewątpliwie program „Rodzina 500+” już teraz jest ogromnym wyzwaniem dla budżetu państwa. Jak wskazuje Mitreğa [www 5], prawdopodobnie kwota przeznaczana na pokrycie świadczeń będzie z roku na rok wyższa, ponieważ zgodnie z podstawowym założeniem programu dzieci w Polsce powinno być coraz więcej.

Jednak pojawiają się także sugestie, aby potraktować wszelkiego rodzaju działania polityki prorodzinnej nie tylko jako koszt, ale przede wszystkim jako inwestycję. Zakłada się, że wraz ze wzrostem zamożności polskich rodzin zwiększy się popyt na rynku na różnego rodzaju towary i usługi, co w dalszej perspektywie wpłynie na rozwój oraz zwielokrotnienie nowych inwestycji. Pytanie, które się nasuwa, to czy tego typu program nie rozleniwi części społeczeństwa. Można przypuszczać, że niektóre osoby zaniechają prób poszukiwania pracy lub posiadaną pracę porzucą w związku z możliwością otrzymania środków pieniężnych za posiadanie co najmniej dwójki dzieci. Dodatkowo część ekonomistów podkreśla, że istnieje poważne ryzyko związane z chęcią spełnienia kryterium dochodowego i otrzymaniem nienależnego świadczenia pieniężnego polegające na tzw. uciekaniu w „szarą strefę”.

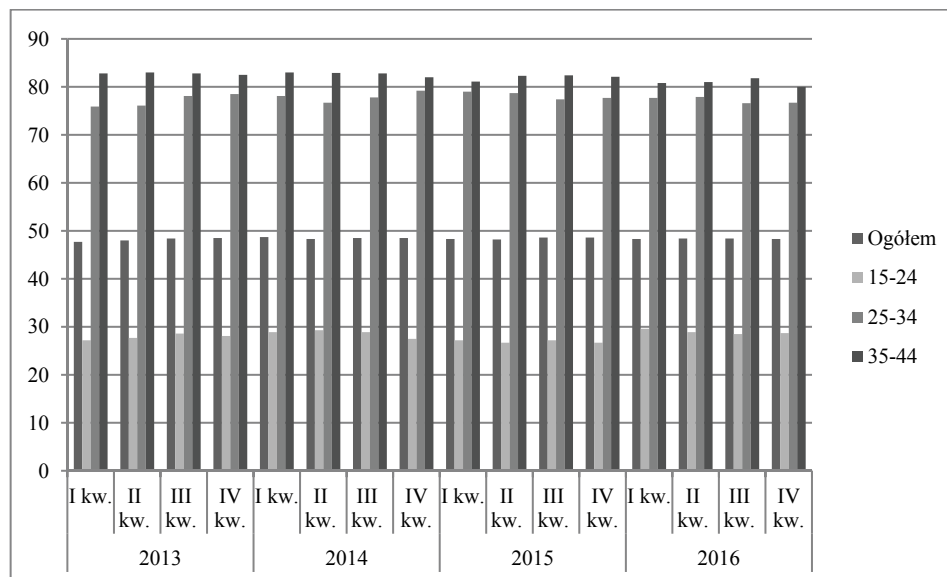
Niewątpliwie w zamian za świadczenia pieniężne dla rodzin z dziećmi lub poza ich przyznawaniem należy zadbać o odpowiednią infrastrukturę i ewentualne ulgi. Brak odpowiedniej ilości żłobków czy przedszkoli również ma duże znaczenie w decyzji kobiet o ewentualnym zajściu w ciążę. Z roku na rok przedszkoli publicznych ubywa, natomiast przedszkola prywatne są często poza zasięgiem wielu Polaków. Z uwagi na wysokość chesnego, które potrafi sięgać ponad 1000 zł miesięcznie, wiele kobiet prawdopodobnie zrezygnuje z pracy zawodowej na rzecz dziecka. Ponadto nie bez znaczenia jest możliwość powrotu do pracy po urlopie macierzyńskim. Niestety znaczna część Polek odkłada decy-

zję o poczęciu dziecka z uwagi na niestabilną sytuację finansową i zawodową. Być może jest to wygoda, coraz większe oczekiwania oraz konkurencyjne traktowanie różnych sfer życia. Jednak według Mitręgi [www 5] w latach 70. w Polsce rodziło się bardzo dużo dzieci, mimo że sytuacja ekonomiczna i mieszkaniowa była bardzo kiepska. Współcześnie natomiast rosnąca konsumpcja oraz dążenie do posiadania coraz nowszego, lepszego samochodu, mieszkania, sprzętu spowodowały, że założenie rodziny i decyzja o posiadaniu potomstwa jest odkładana. Rządowy program „Rodzina 500+” ma zachęcić do posiadania potomstwa, jednak może się okazać, że za parę lat formuła opisywanego świadczenia znacznie straci na atrakcyjności. Przede wszystkim 500 zł będzie miało zupełnie inną wartość niż obecnie. Obowiązkowo należy więc opracować ewolucję programu, która będzie zakładała nie tylko wsparcie finansowe, ale także m.in. pakiet ulg. Świadczenia pieniężne mogą bowiem stanowić poważne zagrożenie dla budżetu państwa, dodatkowo wciąż budzą zastrzeżenia i wątpliwości, co do zasadności ich przyznawania. Rozsądnym rozwiązaniem może być pomoc kobietom decydującym się na poświęcenie się wychowaniu potomstwa poprzez wliczanie czasu poświęconego na opiekę nad dziećmi do emerytury. Dodatkowo wprowadzone powinny być pewne programy mające na celu aktywizowanie kobiet, które po długiej absencji na rynku pracy chcą na niego wrócić. Wówczas być może takie kobiety sprawniej w przyszłości, kiedy ich dzieci już dorosną, dadzą sobie radę z podjęciem pracy.

3. Wpływ programu „Rodzina 500+” na rynek pracy

Głównym postulatem wprowadzenia rządowego programu „Rodzina 500+” była i nadal jest chęć poprawy niekorzystnej sytuacji demograficznej kraju. Każdego roku przybywa osób będących na emeryturze, a wciąż brakuje nowych pracowników. Niewątpliwie spowoduje to w przyszłości osłabienie jakości życia, zarówno osób starszych, jak i młodszych. Środki pieniężne z programu z założenia mają służyć jako częściowe pokrycie kosztów zaspokojenia potrzeb życiowych związanych z wychowaniem dzieci. Coraz częściej pojawia się w mediach pytanie, czy jednak program ten nie wywołuje nieprzewidzianych skutków w postaci zmniejszania poziomu zatrudnienia, szczególnie wśród kobiet. Aby zweryfikować postawioną na początku artykułu hipotezę, zebrane zostały dane statystyczne prezentowane w GUS dotyczące współczynnika aktywności zawodowej kobiet. Dane wskazują, że w wybranych trzech grupach wiekowych,

tj. 15-24, 25-34 oraz 35-44, wskaźnik w kolejnych kwartałach w ostatnich trzech latach przyjmuje zbliżone wartości (rys. 4).

Rys. 4. Współczynnik aktywności zawodowej kobiet w ujęciu kwartalnym w latach 2013-2016 w Polsce

Źródło: na podstawie: [www 6].

W dalszej części badania obliczono indeksy dynamiki o podstawie stałej dla poszczególnych kwartałów i wyznaczono średnie tempo zmian (tab. 1) zarówno dla całej populacji, jak i dla kobiet oraz mężczyzn. Początek badania stanowi pierwszy kwartał 2013 r. i w stosunku do wartości z tego okresu odniesione zostały kolejne dane. Następnie wyznaczono średnią geometryczną dla każdego województwa i obliczono dynamikę zjawiska, dzięki której możliwe jest przeanalizowanie zebranych danych informujących o wysokości współczynnika aktywności zawodowej w wybranych grupach. Do obliczeń wykorzystano poniższy wzór na średnią geometryczną, czyli pierwiastek n -tego stopnia z iloczynu n zmiennych:

$$\bar{i}_g = \sqrt[n-1]{\frac{y_n}{y_1}}$$

gdzie \bar{i}_g oznacza średnią geometryczną.

Średnia ta stanowi pierwiastek n -tego stopnia z iloczynu wszystkich zmierzających. Wspomniane średnie tempo zmian wyznaczono na podstawie następującego wzoru:

$$\bar{T} = (\bar{i}_G - 1) \cdot 100\%$$

Otrzymane wyniki wyrażone w wartościach względnych zostały zestawione w poniższych tabelach (tab. 1 i 2).

Tabela 1. Średnie tempo zmian współczynnika aktywności zawodowej ogółem oraz dla kobiet i mężczyzn w ujęciu kwartalnym w latach 2013-2016 (w %)

Średnie tempo zmian współczynnika aktywności zawodowej	Ogółem	Kobiety	Mężczyźni
Polska	1,159	1,375	0,975
Łódzkie	0,416	0,895	-0,132
Mazowieckie	1,115	2,533	0,392
Małopolskie	0,673	1,029	0,149
Śląskie	2,419	2,407	2,427
Lubelskie	-0,386	0,087	-0,784
Podkarpackie	0,178	0,175	0,260
Podlaskie	2,023	1,022	3,205
Świętokrzyskie	1,837	2,653	1,082
Lubuskie	0,670	0,680	0,555
Wielkopolskie	-0,057	0,286	-0,198
Zachodniopomorskie	-0,368	1,889	-2,029
Dolnośląskie	1,806	0,275	3,074
Opolskie	1,757	2,270	0,273
Kujawsko-pomorskie	-0,322	-1,286	0,449
Pomorskie	4,003	4,604	3,692
Warmińsko-mazurskie	0,631	-0,729	1,707

Źródło: obliczenia własne na podstawie: [www 6].

Prezentowane wyniki wskazują, że w niektórych województwach Polski średnie tempo zmian współczynnika aktywności zawodowej przyjmowało wartości ujemne, tj. lubelskim, wielkopolskim, zachodniopomorskim czy kujawsko-pomorskim. Wśród kobiet jednak tylko w dwóch regionach tempo zmian było ujemne: w kujawsko-pomorskim oraz warmińsko-mazurskim, co oznacza, że w tych regionach w porównaniu z pierwszym kwartałem 2013 r. liczba osób aktywnych zawodowo zmalała. Oznacza to, że za spadek współczynnika aktywności zawodowej wśród całej populacji wymienionych wcześniej województw odpowiedzialni są mężczyźni. Program „Rodzina 500+” ma wpływ przede wszystkim na określoną grupę wiekową, tzn. prawdopodobnie nie będzie on determinował decyzji zawodowych osób po 50. roku życia. W celu zbadania konkretnej części społeczeństwa wyodrębniono zgodnie z podziałem GUS trzy grupy wiekowe: 15-24, 25-34 oraz 35-44. Problematyczne stają się skrajne grupy, gdyż w jednej znajdują się dzieci, które nie stanowią jeszcze części ludności

w wieku produkcyjnym. Natomiast druga obejmuje także osoby, których rodzicielstwo może już nie dotyczyć. Jednak niezaprzeczalnie, tak w jednej, jak i w drugiej, znajduje się część społeczeństwa, która jest beneficjentem programu „Rodzina 500+”.

Tabela 2. Średnie tempo zmian współczynnika aktywności zawodowej ogółem oraz dla kobiet i mężczyzn w ujęciu kwartalnym w latach 2013-2016 (w %)

Średnie tempo zmian współczynnika aktywności zawodowej	15-24		25-34		35-44	
	kobiety	mężczyźni	kobiety	mężczyźni	kobiety	mężczyźni
Polska	3,277	1,868	2,273	0,574	-0,874	0,472
Łódzkie	17,042	2,657	-2,304	0,081	-3,331	1,271
Mazowieckie	16,758	-1,580	5,118	-0,056	-1,862	-0,238
Małopolskie	0,296	2,973	1,141	1,290	-1,034	0,360
Śląskie	-5,381	-0,409	3,609	-0,419	0,706	0,601
Lubelskie	14,373	-8,093	-3,205	2,009	-2,120	-1,054
Podkarpackie	-4,120	-3,335	1,550	0,623	-3,536	3,463
Podlaskie	-11,575	15,979	7,858	-0,242	1,259	2,995
Świętokrzyskie	5,607	12,137	3,467	0,494	4,278	-2,408
Lubuskie	-2,271	-5,398	-5,041	1,679	4,106	1,979
Wielkopolskie	-9,526	1,456	5,197	0,703	-0,457	-0,255
Zachodniopomorskie	3,266	-14,448	9,855	-1,183	1,565	0,144
Dolnośląskie	2,313	8,587	-2,476	3,184	-3,325	1,859
Opolskie	-12,053	-5,918	1,152	0,707	2,078	0,454
Kujawsko-pomorskie	-9,321	17,449	0,619	-0,258	-1,500	-0,272
Pomorskie	20,661	9,355	4,077	0,542	2,142	1,348
Warmińsko-mazurskie	24,462	8,143	-1,123	2,151	-2,758	1,458

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych prezentowanych w GUS: [www 6].

Województwa podlaskie, podkarpackie czy warmińsko-mazurskie, w których widać wyraźny spadek współczynnika aktywności zawodowej wśród kobiet, to jednocześnie te regiony kraju, w których stopa bezrobocia jest najwyższa i sięga ok. 10%-11% [www 7]. Jak widać, spadek zatrudnienia w niektórych województwach dotyczy także mężczyzn. Niestety przyrost liczby osób pozostających bez pracy w województwach, w których sytuacja ekonomiczna jest nieco trudniejsza niż w innych, może świadczyć o pewnego rodzaju wpływie programów pomocowych na decyzje o zatrudnieniu. Być może dla wielu Polaków możliwe jest podjęcie pracy tylko i wyłącznie za stawkę minimalną. Wówczas można się spodziewać, że mając dwójkę czy trójkę potomstwa, matka dobrowolnie zrezygnuje z pracy na rzecz wychowywania dzieci. Wynika to z prostej kalkulacji, że mając trójkę dzieci, gospodarstwo domowe otrzyma miesięczne świadczenie w wysokości 1000 zł lub, w przypadku spełnienia kryterium dochodowego, nawet 1500 zł. Warto zauważyć, że obecna kwota wynagrodzenia minimalnego jest określona na poziomie 1459 zł netto. Dlatego mając już czwórkę dzieci, rodzinie zostanie przyznane świadczenie nieco przewyższające podaną

kwotę. Przepuszczalnie dla niektórych będzie to wystarczający powód do rezygnacji z pracy.

Podsumowanie

Niestety coraz częściej program „Rodzina 500+” traktowany jest jako cel sam w sobie, a tak naprawdę powinien być narzędziem do osiągnięcia celu. Jak wynika z przeprowadzonych badań, wpływ programu jest widoczny w województwach, w których sytuacja na rynku pracy jest nieco trudniejsza. Prawdopodobnie atrakcyjny program dotujący polskie rodziny z przynajmniej dwójką dzieci zniechęca niektóre kobiety do podjęcia pracy. Stąd też wyraźny spadek zatrudnienia m.in. w województwie warmińsko-mazurskim. Niewątpliwie omawiany program oddziałuje na decyzje, zarówno kobiet, jak i mężczyzn, chociaż oczywiście pierwszej grupy w zdecydowanie większym stopniu. Dlatego należy szczególną uwagę poświęcić ochronie kobiet pracujących i wychowujących dzieci.

W artykule przedstawiono wyniki badania średniego tempa zmian współczynnika aktywności zawodowej w podziale na grupy wiekowe oraz płeć. Można zaobserwować, że tylko w województwie pomorskim dla każdej badanej grupy ów wskaźnik przyjmował wartości dodatnie. Mimo że postawiona na początku artykułu hipoteza, mówiąca o istotnym wpływie programu na współczynnik aktywności zawodowej kobiet, nie została w pełni potwierdzona, to nie sposób nie zgodzić się, że w niektórych regionach wskazać można owo oddziaływanie. Niewątpliwie opisywany program w pośredni sposób determinuje decyzje Polaków, szczególnie tych zamieszkujących nieco uboższe regiony kraju. Czy program „Rodzina 500+” przyniesie oczekiwane korzyści? Tak naprawdę okaże się za parę lat. Jednak już teraz można stwierdzić, że jest on ogromnym obciążeniem dla budżetu państwa. Konieczne są więc działania, które będą w sposób całościowy wpływały na funkcjonowanie rodzin, aby program nie stał się celem samym w sobie.

Literatura

Badanie postaw i przekonań Polaków dotyczących posiadania dzieci i polityki prorodzinnej (2015), Warsaw Enterprise Institute, Warszawa.

Dragan A. (2011), *Starzenie się społeczeństwa polskiego i jego skutki*, Biuro Analiz i Dokumentacji Kancelarii Senatu, Warszawa.

- Gawrycka M., Wasilczuk J., Zwiech P. (2007), *Szklany sufit i ruchome schody – kobiety na rynku pracy*, CeDeWu.pl, Warszawa.
- Kinach I. (2005), *Kobieta we współczesnym biznesie* [w:] A. Roman (red.), *Edukacja i przedsiębiorczość a bezrobocie*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Finansów i Zarządzania w Białymstoku, Białystok.
- Kwak A. (2005), *Rodzina w dobie przemian: małżeństwo i kohabitacja*, Wydawnictwo Akademickie „Żak”, Warszawa.
- Ługiewicz M. (2017), *Świadczenia rodzinne, 500+ i „za życiem”*, ODDK Sp. z o.o. Sp.k., Gdańsk.
- Rękas M. (2013), *Dzietność w krajach unii europejskiej i czynniki wpływające na jej poziom – przegląd wybranych badań*, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław.
- Szlendak T. (2011), *Domowa rewolucja* [w:] J. Nikodemka (red.), *Rodzina naszych czasów. Poznać i zrozumieć człowieka*, Wydawnictwo Gruner +Jahr Polska Sp. z o.o. & Co. Sp.k., Warszawa.
- Stradowska M., Zoszak K. (2016), *XXI-wieczna rodzina, czyli o formach wsparcia dla współczesnych rodzin* [w:] W. Walc (red.), *Wsparcie rodziny we współczesnej Polsce – wybrane aspekty*, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów.
- Wolska-Długosz M. (2015), *Rodzina jako interesariusz działań pomocowych na podstawie Programu Wspierania Rodziny i Rozwoju Pieczy Zastępczej dla miasta Kielce* [w:] J. Matejek, E. Zdebska (red.), *Wielowymiarowość działań pomocowych w obszarze wsparcia rodziny*, Wydawnictwo Sciptum, Kraków.
- [www 1] <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ludnosc/ludnosc/ludnosc-piramida/> (dostęp: 2.05.2017).
- [www 2] <http://www.pwc.pl/pl/pdf/ulgi-podatkowe-2017.pdf> (dostęp: 2.05.2017).
- [www 3] <https://www.monsterpolska.pl/poradnik/artikul/problemy-kobiet-na-polskim-ryнку-pracy> (dostęp: 3.05.2017).
- [www 4] <http://www.money.pl/gospodarka/wiadomosci/artikul/rodzina-500-program-rodzina-500-zasilki-dla,92,0,2183772.html> (dostęp: 2.05.2017).
- [www 5] <http://www.dziennikzachodni.pl/500-plus/a/program-500-plus-dzieci-pieniadze-i-prokreacyjny-impuls-piec-lat-za-pozno-mowi-prof-mitrega,11640234> (dostęp: 1.05.2017).
- [www 6] <https://bd1.stat.gov.pl/BDL/dane/podgrup/tablica> (dostęp: 01.05.2017)
- [www 7] <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/rynek-pracy/bezrobocie-rejestrowane/liczba-bezrobotnych-zarejestrowanych-oraz-stopa-bezrobocia-wedlug-województw-podregionow-i-powiatow-stan-w-koncu-marca-2017-r-,2,56.html> (dostęp: 5.05.2017).

**THE INFLUENCE OF THE GOVERNMENT “FAMILY 500+” PROGRAMME
ON THE FEMALE LABOUR PARTICIPATION RATE**

Summary: The article discusses the influence of government “Family 500+” programme on the labour market. Much attention has been devoted to professional activity of women in all quarters of 2016. The data compiled by Central Statistical Office of Poland constitute the basis for the research report. The aim of the study is to determine whether actions undertaken by Polish government have an impact on the labour market trends. In addition to that, fundamental principles of the “Family 500+” programme were explained. It can be assumed that the main aim of the programme is to help families with the costs of raising children what, in the long run, may improve the demographic situation in Poland. On the other hand, however, this solution might encourage many women to terminate their employment contracts, or to stay unemployed. The present paper aims to verify if any decrease in the professional activity of women can be observed in connection with the implementation of the family income-supporting benefit.

Keywords: labour market, unemployment, labour force participation rate, benefit.